Participatieraad Woerden p/a Postbus 45 3440 AA
Woerden info@participatieraadwoerden.nl

Aan: het College van Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Woerden

Ons kenmerk: PR 2026/002 Woerden, 21 september 2026

Betreft: advies: Meer aandacht voor “Dagbesteding 2.0” initiatieven voor dementerenden

Geacht College,

Bijgaand treft u een advies(nota) aan van de Participatieraad van de gemeente Woerden.
Dit ongevraagd advies betreft de dagbesteding en activiteiten van hoogopgeleide en hoogbegaafde en dementerende ouderen. Alsmede jong dementerenden en dementerenden met een migratieachtergrond. Gevraagd wordt om meer aandacht en inzet en meer faciliteiten ter beschikking te stellen voor deze specifieke doelgroepen van dementerenden.

Dit advies is voorbereid door ons kernteam Zorg, nadat zij meerdere signalen vanuit de Woerdense gemeenschap heeft ontvangen. Er is met diverse betrokkenen en maatschappelijke (vrijwilligers)organisaties gesproken en informatiebronnen zijn geraadpleegd.
In afwachting van uw reactie.

Met vriendelijke groet,

Ed van Hell
Voorzitter Participatieraad Woerden

Participatieraad
WOERDEN

Adviesnota:
Meer aandacht voor “Dagbesteding 2.0” initiatieven voor dementerenden

Aanleiding:
De Participatieraad van de gemeente Woerden ontving signalen via (overbelaste) mantelzorgers, maatschappelijke partners, diverse publicaties en het Mensa Fonds, dat er onvoldoende passende activiteiten voor onder andere hoogopgeleide en hoogbegaafde dementerende ouderen zijn. Voor deze mensen is reguliere dagbesteding (zoals knutselen of bingo) vaak niet passend, wat kan leiden tot onderprikkeling of frustratie. Vooraf een eenduidige (wetenschappelijke) diagnose stellen is op dit moment niet mogelijk voor deze doelgroep, hiervoor loopt nu een onderzoek bij de universiteit Tilburg.
Hoogbegaafdheid betreft een snelle denker, die kan omgaan met complexe zaken, hecht aan autonomie en nieuwsgierig is en gedreven van aard. Deze definitie is beschreven in het “Delphimodel” waarvan deze doelgroep diverse kernmerken heeft. De doelgroep heeft deze kenmerken bijvoorbeeld ontwikkeld door een snel leervermogen, werkervaring en rijke levenservaring. Waarbij de opmerking hoort dat niet allen de diagnose hoogbegaafdheid hebben. Deze kenmerken zijn sterk of minder sterk aanwezig in elke fase van dementie, maar bij beginnende dementie zijn deze duidelijker herkenbaar.
Dagbesteding 2.0-initiatieven bieden intellectuele uitdaging, maatwerk, keuzevrijheid en gelijkwaardigheid. Dagbesteding 2.0 draait om eigen regie, talent en meedoen in de maatschappij.
Een mooi voorbeeld hierbij is het digitaal platform DemenTalent, waarbij deelnemers nuttig vrijwilligerswerk uitvoeren, waardoor zij zich gewaardeerd voelen in plaats van “cliënt”.
Tijdens ons onderzoek kwam verder naar voren, dat ook voor jong dementerenden en voor oudere dementerenden met een migratieachtergrond een passender “Dagbesteding 2.0” gewenst is naast de huidige vormen van dagbesteding.
Dit is de reden om u te adviseren voor meer aandacht en faciliteiten voor deze specifieke en met de ‘grijze golf’ meegroeiende doelgroepen van dementerenden, die ook nog langer thuis moeten blijven wonen samen met hun mantelzorgers.

Doelgroepen:
Het gaat om de doelgroepen dementerenden (t.w. ouderen met een hoge intelligentie, jong dementerenden en dementerenden met een migratieachtergrond). Veelal met een rijke levenservaring en een vaak hoge cognitieve reserve die graag zo lang mogelijk willen blijven participeren in de maatschappij en die qua interesses niet aan hun trekken komen bij de aangeboden activiteiten. Kennis over kenmerken van deze doelgroepen en aandacht voor neurodiversiteit, sociaal/culturele en maatschappelijke behoeften zijn daarbij van belang.

Context:
De doelgroep met een hoge cognitieve reserve heeft een complexe combinatie van kenmerken, die de dementie lange tijd kan verbloemen. Het vereist begrip, erkenning van een diepere beleving en aangepaste activiteiten die aansluiten bij de leefwereld en intellectuele behoefte. Deze mensen hebben eerder en langer behoefte aan een zinvolle, betekenisvolle dagbesteding en willen worden uitgedaagd. Hierbij zou

meer gebruik gemaakt kunnen worden van het lange termijn geheugen dat het langst blijft functioneren (opleiding en ervaring).
In de latere levensfase trekken zij zich vaak terug omdat ze onvoldoende mensen om zich heen hebben met wie ze op hun belevingsniveau kunnen praten, wat ertoe kan leiden dat ze zich eenzamer gaan voelen dan nodig is. Het zich niet begrepen voelen maakt het voor de partner en mantelzorgers in de dagelijkse omgang ook niet makkelijker en maakt tijdige en passende respijtzorg noodzakelijk om het vol te kunnen houden.
Het vroegtijdig signaleren is erg belangrijk voor ontlasting van de mantelzorg wanneer tijdens de intake door de casemanager WMO van WoerdenWijzer de juiste "Zorg op Maat" geregeld kan worden. De diverse Dagbestedingen kennen al een aantal specifieke specialisaties en culturen, die beter bij iedereen bekend zouden moeten zijn. Ook specifieke doelgroepen met dementie, zoals jonge mensen met dementie en mensen met een migratieachtergrond worden snel groter. Uiteindelijk krijgt 1:5 mannen en 1:3 vrouwen in Nederland de diagnose dementie. Op dit moment zijn 800.000 mensen mantelzorger voor iemand met dementie. Dementie raakt ons allemaal!

Vernieuwende activiteiten voor dementerende ouderen:
Mensa Fonds met het programma Grijs Goud doet onderzoek naar de behoefte aan activiteiten die beter passen bij deze doelgroep. Een medewerker van de zorginstelling AxionContinu vertelt in een publicatie van Mensa Fonds dat op meerdere locaties in Utrecht aangepaste activiteiten worden aangeboden voor cliënten die op hoog cognitief niveau functioneren en een breed interessegebied hebben. Bij de intake wordt gekeken of een nieuwe cliënt binnen de doelgroep valt zodat ze snel hierop kunnen anticiperen met activiteiten zoals een (historische) boekenclub, muziekuitvoeringen of cultuurcafé. Daarnaast worden bestaande activiteiten waar mogelijk verdiept; bijvoorbeeld door andere materialen om mee te werken en andere onderwerpen om over te discussiëren aan te bieden. Een ander voorbeeld is het Odensehuis Andante in Utrecht dat vergelijkbare activiteiten organiseert, wat ter sprake kwam tijdens het gesprek met een mantelzorger.

Mantelzorger en het belang van autonomie voor de cliënt
Dementie is een proces dat lange tijd niet of onvoldoende wordt herkend en/of erkend door de persoon zelf en/of de naaste omgeving. Bij jonge dementerenden (jonger dan 65 jaar) kan de eigenzinnigheid toenemen en is ontkenning veelal aanwezig. Tijdens het gesprek met een partner/mantelzorger van een jonge dementerende die voorheen een hoge maatschappelijke functie bekleedde werd dit verteld. Het valt op dat deze groep dementerenden relatief vaak in conflict raakt met hun werkgever en vervolgens moeite heeft met het onthouden van namen/functies/organisaties.
Dit kan leiden tot frustraties bij deze cliënten omdat zij vaak hoge ambities hebben en sterke persoonlijke karakters, waardoor onzekerheid en/of zwaarmoedigheid kan toenemen.
Na de 1e fase van ontkenning komt de fase van erkenning na een diagnose. De druk op de mantelzorger neemt toe om allerlei zaken te regelen, gelijktijdig neemt ook de psychische druk toe. In deze fase is een goed toegeruste casemanager dementie van groot belang die taken kan overnemen en overlegt met gemeente en instellingen om de zorgvraag te bespreken en afspraken te maken.
Zolang de dementerende thuis woont is het van groot belang dat er dagbesteding is. Deze dagbesteding biedt mogelijkheden voor cliënten om contact te onderhouden met de buitenwereld. Van belang is dat deze dagbesteding mensen in hun eigen kracht zet en dat cliënten er hun eigen autonomie behouden: de cliënten ervaren dan dat hun aanwezigheid ertoe doet. De mantelzorger ervaart dan ook meer rust in de thuissituatie. Activiteiten met meer diepgang zoals denkspellen, maatschappelijke discussie, kunst en cultuur slaan beter aan bij deze cliënten dan collectieve creatieve activiteiten die door de organisatie zijn bedacht.

Dagbesteding is een belangrijke voorwaarde om langer thuis te wonen
In de gesprekken met enkele dagbestedingsprojecten werd duidelijk dat deze voorwaardelijk zijn om het langer thuis wonen te ondersteunen. Door deze voorziening kan de cliënt andere cliënten ontmoeten en/of samen activiteiten volgen, waarbij gelijktijdig de mantelzorger wordt ontlast.

Bij de Dagbesteding zijn zowel professionals als vrijwilligers werkzaam om cliënten te ondersteunen en te activeren om hen een leuke en zinvolle dag te bieden. De doelgroep zoals beschreven is vaak in de leeftijd tussen de 60 -70 jaar en heeft veelal een vooroordeel over dagbesteding die drempel verhogend werkt om zich hiervoor aan te melden.
De beeldvorming over het creatief bezig zijn wordt vaak eenzijdig belicht en beoordeeld, veelal zijn de andere mogelijkheden van activiteiten onvoldoende bekend waardoor de drempel voor aanmelding verlaagd kan worden.
De dagbestedingsprojecten die wij gesproken hebben delen de vooronderstelling dat deze doelgroep meer specifieke activiteiten vereist, die beter passen bij hun interessegebied. Veelal betekent dit dat een deelnemersgroep bij activiteiten gesplitst moet worden. Dit vraagt veelal extra begeleiding c.q. activiteitenruimte wat op dit moment niet altijd beschikbaar is. Meer betrekken van culturele ruimtes in daluren (Het Klooster, bioscoop Annex), Betrokken Ondernemers Woerden, Sport- en school-accommodaties zou door de gemeente meer gestimuleerd kunnen worden.
Een ander aspect is dat deze doelgroep langer zelfstandig wil zijn en in de zomermaanden graag wandelingen, fietstochten of culturele instellingen bezoekt zolang dit fysiek en mentaal mogelijk is.
De regelgeving van de WMO gaat ervan uit dat de cliënt het hele jaar met een vast ritme aan dagbesteding deelneemt, een gewenste tussentijdse tijdelijke stop is daarbij niet mogelijk. Meer flexibiliteit in de WMO-regeling kan een meer passend aanbod van activiteiten verbeteren.
Als mogelijke voorloper van de WMO Dagbesteding is ook de mogelijkheid van een “Inloophuis” of “Club” genoemd, gerund door vrijwilligers en een professionele coördinator die de structuur borgt en een “warm” overdraagbaar Zorgplan begint op te bouwen. De gemeente zou zo’n bottom-up initiatief kunnen ondersteunen en faciliteren.

Samen staan we sterk
Een actieve deelname van de Gemeente Woerden aan het Netwerk Dementie regio Utrecht zou enorm helpend zijn bij de opzet van bottom-up initiatieven. Er zijn al diverse Dagbesteding 2.0 initiatieven gestart in de regio waar kennis en ervaring kan worden opgedaan. Dit in samenwerking met vrijwillige (NIO) voorzieningen die een warme overdracht van cliënten verzorgen, waardoor WMO-Dagbesteding en opname in een verpleeghuis (WLZ) uitgesteld kunnen worden. De gesproken dagbestedingsprojecten zouden hier heel graag over meedenken gezien de naderende grijze golf en het toenemend aantal (eenzame) dementerenden met nieuwe kenmerken en behoeften.

Wanneer het langer thuis wonen niet meer mogelijk is wordt een goed toegeruste 24/7 verpleging noodzakelijk. In vele gevallen wordt gekeken naar een verpleeghuis waar dementerende ouderen worden verpleegd. Een andere wijze om (met je partner samen) te wonen zijn de kleinschalige woonzorg initiatieven waar mensen op eigen kracht en betekenisvol zo lang mogelijk onafhankelijk wonen. Waar zorg direct geleverd wordt met dagbestedingsactiviteiten. Deze woonvorm is een aanvulling op de bestaande verpleeghuizen en kan voor de doelgroep dementerende ouderen van grote betekenis zijn.

Conclusie
In de gesprekken die de Participatieraad heeft gehad met diverse maatschappelijke partners wordt erkend, dat deze beschreven doelgroep dementerenden andere activiteitenbehoeften hebben dan de (huidige) brede groep dementerende ouderen. In de gesprekken werd wel duidelijk dat het van belang is voor hulpverleners en mantelzorgers om tijdig samen met deze cliënten te bespreken wat de behoefte aan dagbestedingsactiviteiten is.
Wanneer het onderzoek van de universiteit Tilburg is afgerond komt in de toekomst mogelijk meer duidelijkheid bij het stellen van diagnose en/of het bieden van nieuwe handvatten wat de nodige hulp kan bieden.

Advies
De Participatieraad adviseert het College van Burgemeester & Wethouders op basis van voorliggend schrijven en de diverse gesprekken die zij heeft gehad meer aandacht en faciliteiten beschikbaar te stellen voor deze specifieke doelgroepen van dementerenden (t.w. ouderen met een hoge intelligentie, jong dementerenden en dementerenden met een migratieachtergrond). Om het College meer en concreter van dienst te zijn heeft de Participatieraad enkele aanbevelingen.

Aanbevelingen
1. Het verstrekken van informatie en scholing over deze specifieke doelgroepen van dementerenden met aandacht voor neurodiversiteit en diversiteit aan sociaal/maatschappelijke levensbehoeften, desgewenst in samenwerking met het Mensa Fonds en/of andere kenniscentra.
2. Bij de casemanager WMO, dagbesteding, mantelzorgers en cliënt meer specifieke aandacht te vragen voor passende dagbestedingsactiviteiten.
3. Meer (seizoen) flexibiliteit in regelgeving WMO-Dagbesteding, waardoor cliënt met gewenste tussen periodes deel kan nemen aan dagbesteding.
4. Dagbestedingsprojecten en vrijwilligersorganisaties (NIO) te faciliteren om maatwerk activiteiten te organiseren voor deze doelgroep in samenwerking met elkaar (efficiëntie) en met een warme overdracht.
5. Een actieve(re) aansluiting van de Gemeente Woerden bij het Netwerk Dementie regio Utrecht.

Informatiebronnen
- Stichting Alzheimer Nederland
- Mensa Fonds
- Innovatiekring Dementie
- Instituut Hoogbegaafdheid
- Diverse publicaties zoals het artikel/boek van psycholoog/schrijver dhr. Noks Nauta
- www.dementalent.nl
- Delphimodel dementerende ouderen
- Diverse gesprekken met Dagbestedingsorganisaties
- Diverse gesprekken met vrijwilligers en stagiair in de dagbesteding voor dementerenden
- Gesprekken met diverse mantelzorgers
- Meerjarenprogramma 2026-2030 Netwerk Dementie regio Utrecht, 2e conceptversie april 2026
- Inspiratiebundel van Tarik Akasbi en Nina Sandford in opdracht van Dementie Netwerk regio Utrecht

Woerden, september 2026